

ELTE | TKK
TANÁRKÉPZŐ KÖZPONT

TÁJÉKOZTATÓ AZ OSZTATLAN TANÁRKÉPZÉS SZAKTÁRGYI TANÍTÁSI GYAKORLATÁRÓL VEZETŐTANÁROKNAK ÉS HALLGATÓKNAK

Szerzők: Csapodi Csaba, Salga Imre, Szabó Éva

A kidolgozás folyamatában részt vettek: Antalné Szabó Ágnes, Bakó Balázs, Berta Anikó,
Horváth Erzsébet, Klemmné Gonda Zsuzsa, Láng György, Major Éva, Szalay Luca, Szesztay
Margit

Hatályos:

2023. október 6-tól

Jelen tájékoztató a 2022-ben indult osztatlan tanárképzési szakok szaktárgyi tanítási gyakorlatát illetően az alábbi témakörökben fogalmazza meg a gyakorlat elvi alapjait és összetevőit: (1) a szaktárgyi tanítási gyakorlat célja és szerepe, (2) a szaktárgyi tanítási gyakorlat keretei, (3) a hallgató tevékenysége, (4) a vezetőtanár tevékenysége.

1. A szaktárgyi tanítási gyakorlat célja és szerepe

A szaktárgyi tanítási gyakorlat célja, hogy a tanárjelöltek a pályaszocializációs és a csoportos tanítási gyakorlat alatt szerzett ismeretekre és kompetenciákra építve, a vezetőtanár irányításával, komplex feladatokon keresztül önálló tapasztalatot gyűjtsenek a szaktárgy tanításában. A gyakorlat arra készíti fel a hallgatókat, hogy képesek legyenek az adott tanulócsoport sajátosságaihoz igazodva tanulási folyamatot tervezni, a szaktárgyi és szakmódszertani szempontok figyelembevételével tanórákat/foglalkozásokat megtartani, azokat reflektív módon elemezni. A szaktárgyi tanítási gyakorlat során a leendő tanárok a szaktárgyi tanórai tevékenységeken keresztül tovább ismerkednek a pedagógusi hivatással és a nevelési-oktatási folyamatokkal. A tanítási folyamat és a tanórák tervezése mellett a tanárjelöltek maguk is tartanak legalább 10 tanórát/foglalkozást. A gyakorlat további célja, hogy a hallgatók kompetenciái a szaktárgyuk tanítási módszertanának területein is fejlődjenek épp úgy, mint a tanulók megismerésében, ismereteik és személyiségük fejlesztésében, tevékenységük értékelésében, a pedagógiai megfigyelésekben, a tanítási órák jegyzőkönyvi rögzítésében, reflektív elemzésében és értékelésében.

A szaktárgyi tanítási gyakorlat szerepe tehát, hogy újabb lépcsőfokot jelent a hallgató tanulmányaiban a pályaszocializációs-, majd a csoportos tanítási-, valamint az egyéni összefüggő gyakorlat között. A hallgatók a szaktárgyi gyakorlatot megelőző gyakorlatok során betekintést kaptak az iskola belső működésébe, a hospitálások és mikrotanítások révén tapasztalatot szereztek a tanítási folyamatokról. A szaktárgyi tanítási gyakorlat alatt önállóságuk a vezetőtanár támogatásával fokozatosan nő, így felkészülnek az egyéni összefüggő gyakorlat kihívásaira.

2. A szaktárgyi tanítási gyakorlat keretei, szervezése

A szaktárgyi tanítási gyakorlat elvégzése 3 kreditet ér szakonként, ez 28 kontaktórát jelent, amit lehetőleg 3 hét alatt kell teljesíteni. A szaktárgyi tanítási gyakorlatok elvégzésére a mintatantervben a 8. és a 9. félév szolgál. A hallgató választja ki jelentkezéskor, hogy melyik szakján melyik félévben szeretné végezni a gyakorlatot. A BDPK hallgatói számára a szakok félév szerinti beosztását az egyetem készíti el.

A vezetőtanár egy félév során legfeljebb 4 hallgatót fogad, velük lehetőség szerint párban foglalkozik. A hallgatók 10 szaktárgyi órát/foglalkozást önálló óravezetéssel tartanak. (A szorgalmi időszak további heteiben a

vezetőtanárok a csoportos tanítási gyakorlatok támogatását végzik.) A hallgatók lehetőség szerint az 5–8. és a 9–12. évfolyamon is tartanak órákat, foglalkozásokat a szaktárgyi tanítási gyakorlatok során.

A gyakorlatokat Budapesten a Tanárképző Központ (TKK) szervezi, egyeztetve a tárgyfelelős karokkal és a szakokat gondozó intézetekkel, Szombathelyen a Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ (BDPK) a gyakorlatszervező. A hallgatók minden gyakorlatra a gyakorlatot megelőző félév első felében jelentkeznek a TKK-hoz tartozó Neptun-kérvényen. A BDPK hallgatói a gyakorlatot megelőző tanév tavaszi félévében jelentkezhetnek a BDPK-hoz tartozó Neptun-kérvényen. A gyakorlatra jelentkezők számát és a szakok arányát a TKK megosztja a tárgyfelelős karokkal, szakos gyakorlat esetén a szakfelelősökkel, a BDPK is egyeztet Szombathelyen. A tervezett létszám alapján a TKK/BDPK a gyakorlatot megelőző félévben előzetesen megszervezi a gyakorlatot, egyeztet a gyakorló- és a partnerintézményekkel, valamint a külső partnerintézmények esetén előkészíti a szerződés kötést. A hallgatók a gyakorlat félévének kezdetén jelentkeznek a Neptunban a tárgyfelelős által meghirdetett gyakorlati kurzusra. A TKK/BDPK a partnerintézményekkel előzetesen határozatlan idejű partnerintézményi szerződést köt, meghatározva ebben a partnerintézmény és az ELTE feladatait a különböző típusú gyakorlatokon. A partnerintézmények pedagógusaival a szerződés kötése a gyakorlat félévében történik. A BDPK a TKK-val azonos szakmai elvek alapján szervezi a gyakorlatot, de a szervezés megvalósításában eltérhet a leírástól a hallgatói létszám, a szakstruktúra, az oktatói és a gyakorlóiskolai kapacitás különbözősége miatt.

A szaktárgyi tanítási gyakorlat helye elsősorban az ELTE valamely gyakorlóiskolája. Ha valamely szakon nincs elegendő hely a hallgatók számára (vagy nincs lehetőség az adott szakot gyakorlóiskolában tanítani), akkor a TKK/BDPK keres a hallgató számára megfelelő gyakorlóléhelyet. A hallgatók a szaktárgyi tanítási gyakorlatra való jelentkezéskor megadhatják a Neptun-kérvény *Megjegyzés* rovatában, hogy melyik szakon, melyik félévben, mely ELTE-gyakorlóiskolát részesítik előnyben.

A 28 hallgatói kontaktóraóra javasolt felosztása a következő:

- Ismerkedés a szaktárgyi munka jellemzőivel, a szakmai munkaközösség munkájával, a szaktárgyi munkával kapcsolatos infrastruktúrával (1 óra).
- A gyakorlat kezdetén a vezetőtanárral folytatott beszélgetésben reflektálás a pályaszocializációs és a csoportos tanítási gyakorlatok alatt szerzett tapasztalatokra (az ezen gyakorlatok során készített dokumentumok alapján) a hallgatói erősségek és fejlesztendő területek beazonosítása céljából (1 óra).
- Szaktárgyi hospitálás és óramegbeszélés (6 óra).
- Tanítási órák egészének (a gyakorlat kezdeti szakaszában esetleg órarészletnek) önálló megtartása egy vagy több tanulócsoporthoz (10 óra).

- Reflektív óramegbeszélés a tanítási órák/foglalkozások után, a következő tanóra/foglalkozás előkészítése, valamint a gyakorlatot lezáró megbeszélés (10 óra).

A gyakorlat értékelése: A gyakorlat végén a vezetőtanár gyakorlati jegyet ad, és szöveges formában is értékeli a hallgató tevékenységeit, fejlődését. Az értékelésben alapvető szempont, hogy a hallgató hogyan tudta az egyetemi képzés alatt megszerzett szaktárgyi, pedagógiai-pszichológiai és módszertani tudását alkalmazni, és hogyan tudott azokra, valamint a gyakorlat során megszerzett tapasztalataira reflektálni; milyen mértékben sikerült a gyakorlat kezdetén beazonosított fejlesztendő területeken előre lépnie.

3. A hallgató tevékenysége

A tanárjelölt feladatai a gyakorlat során:

- Vezetőtanára segítségével azonosítja egyéni tanulási/fejlődési útját a gyakorlat kezdetén.
- Egyezteteti a vezetőtanárral a közös munka kereteit (kommunikációs forma, határidők stb.).
- Megismerkedik a szaktárgyi munka jellemzőivel, és az adott szakmai munkaközösség munkájával.
- Megismerkedik a megfelelő tanulócsoportokkal és munkájukkal.
- Egyéni hospitálást végez a vezetőtanár, vagy másik azonos tárgyat tanító tanár és/vagy tanárjelölt által tartott szaktantárgyi órákon előzetesen megadott szempontok szerint, valamint a meglátogatott órákat reflektív beszélgetés keretében értékeli. Javasoljuk, hogy a hospitálás jellemzően a gyakorlatot megelőzően történjen, a hospitálások legalább fele lehetőleg a tanított csoportban valósuljon meg.
- Tanítási órákat tervez: a tervezést a tanárjelölt és a vezetőtanár óra előtti közös megbeszélése segíti. A végleges óraterv kialakítása jellemzően több lépésben történik. Az első tervezésre a vezetőtanár érdemben és időben visszajelez, majd a hallgató átvezeti a változtatásokat és újra küldi a tervezetet. A vezetőtanár által elfogadott és véglegesített óratervet az előzetesen megbeszélt időpontig kell elküldeni.
- Önállóan megtart 10 tanórát/foglalkozást (a gyakorlat kezdeti szakaszában esetleg tanórarészletet).
- Aktívan részt vesz a megtartott órát/foglalkozást követően az azt elemző és a következőt előkészítő megbeszélésen.
- 1-2 oldalas záróreflexiót ír a gyakorlatról.

Probléma esetén a tanárjelölt megoldásért elsősorban a vezetőtanárhoz forduljon. Ha ez valamiért nem eredményes, akkor keresse az adott gyakorlóiskola munkaközösség-vezetőjét, esetleg tanárképzési igazgatóhelyettesét, illetve az egyetemi szakmódszertanos oktatót. Amennyiben ezek egyike sem vezet megoldásra, úgy forduljon a Tanárképző Központ gyakorlatokat szervező munkatársához.

A tanárjelölt különösen ügyeljen arra, hogy

- betartsa az óravázlatok megküldésének/bemutatásának előre megbeszélte határidejét;
- megfelelő időben érkezzen a gyakorlóiskolába akár hospitálás, akár saját órátartás esetén. A pontos órakezdéshez elengedhetetlen, hogy a hallgató 15 perccel az órakezdés előtt jelen legyen a gyakorlat helyszínén.

Kötelezően elkészítendő dokumentumok a gyakorlat során:

- tanítási ütemterv (a hallgató küldi el a szakmódszertanos tanárnak és a pedgyakorlat@sek.elte.hu címre),
- óravázlatok (a hallgató küldi a vezetőtanárnak, az előre egyeztetett időpontig),
- óramegfigyelési feljegyzések, reflexiók,
- igazolólap (a hallgató vezeti a gyakorlat során),
- záróreflexió (a hallgató küldi a vezetőtanárnak, az előre egyeztetett időpontig),
- egyéb, a vezetőtanár által kijelölt, a tárgy tanításához kapcsolódó segédanyagok, melyek részét képezik a hallgató portfóliójának.

A gyakorlat leadandó dokumentumait a hallgató küldi el a szakmódszertanos tanárnak és a pedgyakorlat@sek.elte.hu címre:

- tanítási ütemterv (az önálló órátartás megkezdésekor),
- igazolólap (a gyakorlat végén),
- értékelő lap (a gyakorlat végén).

4. A vezetőtanár tevékenysége

A vezetőtanár támogatja a hallgatókat a tanárrá válás folyamatában. Ennek érdekében együttműködik az egyetem szakmódszertanos és pedagógia-pszichológia szakos oktatóival, hogy a gyakorlatok rendszere minél inkább egymásra épüljön.

A vezetőtanár feladatai a gyakorlat során:

- Egyezteti a hallgatókkal a gyakorlat formai kereteit, tartalmát.
- Ismerteti a hallgatókkal a szaktárgyi munka jellemzőit, a szakmai munkaközösség munkáját, megismerteti a tanulócsoportokkal, tájékoztatja őket a tanulócsoportokkal folytatott munka sajátosságairól, a tanulók és a tanulócsoport leglényegesebb jellemzőiről.
- Támogatja a tanárjelölteket egy, a szaktárgyi tanításra fókuszáló fejlődési terv felvázolásában és egy tanítási ütemterv elkészítésében, valamint kiválasztja – a hallgatókkal egyeztetve, a tanulócsoport érdekeit szem előtt tartva – a hallgatók által tanítandó tantervi részeket.
- Fogadja a hallgatókat saját óráin, majd reflektív óraelemzés keretében megbeszélést vezet.

- Segíti a hallgatókat az általuk vezetett tanóra, vagy tanórán belüli órarészlet megtervezésében és megvalósításában.
- Megfigyeléseket végez a leendő tanárok által végzett önálló tevékenységek során, e megfigyelések alapján konstruktív visszajelzéseket ad a hallgatók számára.
- Támogatja a hallgatókat az önálló tevékenységre történő felkészülés és a megvalósítás során. A hallgató által időben elküldött óravázlat-tervezet(ek)re időben és érdemben visszajelez.
- Reflektív megbeszéléseket folytat a tanárjelöltekkel az egyes tevékenységeket követően, ennek során bátorítja, támogatja és ösztönzi őket saját munkájukkal kapcsolatos kritikai reflexióra, innovatív eszközök és módszerek alkalmazására, a tanulásközpontú oktatás érvényesítésére, valamint – formatív értékelést alkalmazva – segíti a hallgatók fejlődését.
- Ösztönzi a hallgatók közötti együttműködést, tudásmegosztást több hallgató közös gyakorlata esetén.
- A tanítási ütemterv módosítása vagy a gyakorlat megszakítása esetén értesíti a tanárképzésért felelős igazgatóhelyettest vagy az iskola igazgatóját.
- Jelzi intézményvezetője (igazgatója vagy tanárképzési igazgatóhelyettese), valamint a gyakorlatot szervező TKK/BDPK számára, ha a hallgató gyakorlata során súlyos problémákat tapasztal.
- A gyakorlat végén ellenőrzi és aláírja az igazoló lapot, valamint az értékelő lapon osztályzattal és szövegesen értékeli a hallgatót a teljes folyamat során mutatott hallgatói teljesítményt figyelembe véve.
- Támogatja a hallgató által készítendő, az egész gyakorlatra vonatkozó záróreflexió megírását, a kész dokumentumot a hallgató felé értékeli.

Előfordulhat, hogy a hallgató rögzített időpontú egyetemi elfoglaltságai miatt az órát nem tudja azonnal a helyszínen megbeszélni. A gyakorlat sikeressége érdekében fontos, hogy a vezetőtanárok próbáljanak rugalmasak lenni, és ha szükséges – előre egyeztetett időpontban – a tanítási időn kívül is lehetőséget adni élő vagy online konzultációra.

5. Következmények a hallgatónak felróható okból történő mulasztás esetén:

- Ha a hallgatónak nincs a vezetőtanárral előre egyeztetett időpontig a vezetőtanár által elfogadott és véglegesített óraterve, akkor a hallgató az adott órát nem tarthatja meg.
- Ha a hallgató nem jelenik meg időben a gyakorlat helyszínén, akkor nem tarthatja meg az adott órát.
- Ha a fenti esetek bármelyikének következtében a hallgató egynél többször nem tudja megtartani az órát, akkor a gyakorlatra adható érdemjegy legfeljebb jó (4-es) lehet.

- Ha a hallgatónak felróható okból a fenti esetek miatt három alkalommal hiúsul meg a tanóra hallgató által történő megtartása, akkor az a gyakorlat megszakítását jelenti, ebben az esetben a gyakorlatot meg kell ismételni egy későbbi félévben.

Amennyiben a hallgató igazolni tudja (például orvosi igazolással), hogy a mulasztás önhibáján kívül történt, akkor mentesül a fent leírt következmények alól, azonban a gyakorlat teljesítéséhez szükséges tevékenységeket a szorgalmi időszak alatt ebben az esetben is el kell végeznie.

6. További információk

6.1. Egyéni hallgatói kérelmek

Az osztatlan tanárképzésben a hallgató a szaktárgyi tanítási gyakorlatot a mintatanterv szerint különböző félévekben végezheti a tanári szakjain. A szaktárgyi tanítási gyakorlatot csak a következő okok miatt lehet egyazon félévben két tanári szakon végezni, ezekben az esetekben a hallgatónak egyéni kérelmet kell benyújtania a TKK-ba/BDPK-ba:

- Ha a hallgatónak orvosi igazolással bizonyítható egészségi állapota indokolja a két szakon egy félévben végzett szaktárgyi tanítási gyakorlatot.
- Ha a hallgató valamely szak tanításával kapcsolatos gyakorlatát külföldi ELTE-ösztöndíj keretében, nem magyarországi gyakorlólhelyen szeretné végezni.
- Ha a hallgató kivételes tanulmányi rendben végzi a tanulmányait.
- Ha a hallgató képzésváltás miatt nem a mintatanterv szerint halad a tanulmányaiban.

A hallgatók kizárólag az alább meghatározott esetekben adhatnak be a szaktárgyi tanítási gyakorlattal kapcsolatban egyéni gyakorlólhelyre vonatkozó kérvényt:

- Ha a hallgatónak orvosi igazolással bizonyítható egészségi állapota indokolja az egyéni iskolaválasztást egy nem ELTE-gyakorlóiskolában.
- Ha a hallgató valamely szak tanításával kapcsolatos gyakorlatát külföldi ELTE-ösztöndíj keretében, nem magyarországi gyakorlólhelyen szeretné végezni.

A szaktárgyi tanítási gyakorlaton sem a hallgató iskolai alkalmazása, sem a lakóhely nem fogadható el indoklásul az egyéni gyakorlólhely kérésére.

Az egyéni hallgatói kérvények esetén is érvényesülniük kell az ELTE által megfogalmazott szakmai elvárásoknak a fogadó intézménnyel és a vezetőtanárral kapcsolatban. A kis létszámú és azon speciális tanári szakokon, amelyeken az iskolai gyakorlatot csak meghatározott helyeken lehet elvégezni, a vezető szakmódszertanos oktatók tesznek javaslatot a beosztásra a TKK-nak/BDPK-nak.

6.2. A gyakorlat megszakítása

Ha az előzetes jelentkezés (és iskolai beosztás) ellenére a hallgató nem kezdi meg, vagy valamilyen okból (passzív félév, egészségügyi probléma stb.) megszakítja a gyakorlatát, akkor erről a TKK-t/BDPK-t (valamint megszakítás esetén természetesen a vezetőtanárt) haladéktalanul értesítse írásban a gyakorlat@tkk.elte.hu / pedgyakorlat@sek.elte.hu címen.

Ha egy hallgató nem jelenik meg az iskolában a megfelelő időben, akkor ezt az iskola azonnal jelezze a TKK/BDPK felé.

Az a hallgató, aki a gyakorlati helyszínről szóló előzetes értesítést követően a gyakorlati eljárásrendben megadott határidőig nem jelzi írásban, hogy a szaktárgyi tanítási gyakorlatát nem kezdi meg, a megismételt gyakorlatszervezés díját köteles befizetni. A megismételt gyakorlatszervezés díját a hallgatónak akkor is be kell fizetnie, ha neki felróható okból a gyakorlati helyszínről szóló előzetes értesítését követően szakítja meg a szaktárgyi iskolai gyakorlatát, és nem teljesíti azt az adott félévben.

Ha a hallgató igazolt egészségügyi ok miatt nem tudja megkezdeni a gyakorlatát vagy befejezni az elkezdett gyakorlatot, akkor a díjfizetési kötelezettség alól mentesül, és kérelmezheti a félbehagyott gyakorlat kurzusának a törlését. Ha a hallgató a tanulmányi előfeltételek hiánya miatt nem tudja megkezdeni a gyakorlatát, akkor a díjkifizetési kötelezettség alól mentesül.

6.3. Szaktárgyi tanítási gyakorlat *Erasmus* program közben

Annak a hallgatónak, aki a szaktárgyi tanítási gyakorlat félévében külföldön szeretné folytatni a tanulmányait Erasmus ösztöndíjasként, többféle lehetősége van a gyakorlat teljesítésére.

- Végezheti a gyakorlatát külföldön, de ekkor a gyakorlólóhely és a megfelelő mentortanár megkeresése és felkérése a hallgató feladata és a kiválasztott iskolát a TKK-nak/BDPK-nak, a mentortanárt pedig az egyetemi szakmódszertanos oktatónak is jóvá kell hagynia.
- Végezheti egy félévben a két szakjából a gyakorlatot („párhuzamos szaktárgyi tanítási gyakorlat”).
- Bizonyos esetekben – ha a gyakorlóiskola ennek megszervezését vállalja – van lehetőség a gyakorlat végzésére a félév legelső vagy legutolsó heteiben.

További részletek, információk:

TKK

Email: gyakorlat@tkk.elte.hu

Honlap: https://tkk.elte.hu/szaktargyi_tanitasi_gyakorlat_22

vagy személyesen ügyfélfogadási időben

BDPK:

Email: pedgyakorlat@sek.elte.hu

Honlap: <https://sek.elte.hu/tanarkepzes>